

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfint 105

www.parlament.md

16 septembrie 2014

FLD nr. 240

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

MD-2004, mun. Chișinău,
str. Alexandru Lăpușneanu, nr. 28

PROPUNERE

DE ÎNȚIERE A REFERENDUMULUI REPUBLICAN PENTRU REVIZUIREA CONSTITUȚIEI

Prezentată Onoratei Curți pentru examinare, în temeiul prevederilor:

- ✓ articolului 66 litera b), articolului 141 alineatul (1) litera b) și alineatul (2) din Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994;
- ✓ articolului 4 alineatul (1) din Legea nr.317 din 13.12.94 cu privire la Curtea Constituțională;
- ✓ articolului 2 alineatul (1), articolului 38 alineatul (2), articolului 63 din Codul jurisdicției constituționale nr.502 din 16.06.95;
- ✓ articolului 143 alineatul (2), articolului 144 alineatul (1) litera b), articolului 146 alineatul (1) litera a), articolului 148 din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997;

se înaintează pentru controlul constituționalității propunerea de inițiere a referendumului republican pentru revizuirea Constituției:

- proiectul de hotărâre a Parlamentului privind desfășurarea referendumului republican constituțional (se anexează);
- proiectul legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (se anexează);

Deputații în Parlament:

① T. Delin
② L. Păbșor
③ N. B. Pleșcu
④ M. Jura vschi

⑤ V. Stel
⑥ M. Așche

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
INTRARE NR. 48C		
16	09	20 14

7. Dimitriu Anatolie D. P. /
8. Văcărescu Andrei E. /
9. Nicolae Oana M. /
10. Ionuț Ivan C. /
11. Căbeanu Gh. /
12. Ciobanu Maria M. /
13. Dr. Tăp. /
14. Chiorescu Mihai C. /
15. Hotimaru Vladimir /
16. Furdui Simion S. /
17. Gimbrițiu Alexandru A. /
18. Frenosu Elena /
19. Gucinschi Chiril C. /
20. Găpărojan Lilian S. /
21. Apostolachi George /
22. Petru Știrbuț /
23. Petru Vlăd /
24. Focșa Căpățâna /
25. Balan Ion /
26. Ursescu Simion /
27. Valeriu Ghilețchi /
28. Mocanu Ștefan /
29. Ion Butmalai /
30. Maria Nasre /
31. Văcărescu Ion /
32. Anon Butu /

- 33. O. Boduq
- 34. V. Lakhneanu
- 35. V. VHCARciuc
- 36. Vadim Cojocaru
- 37. Anator Solize

Prof
 C. Lăzărescu
 V. Bănuț
 Cojocaru
 Lăzărescu

proiect

HOTĂRÎRE **privind desfășurarea referendumului republican constituțional**

Pornind de la necesitatea schimbării modului de alegere a Președintelui Republicii Moldova în vederea neadmiterii pe viitor a unor crize constituționale, după modelul celor produse pe durata mandatelor Parlamentelor de legislatura a XIV, XVII, XVIII, XIX și fiind convins că:

schimbarea este imperios necesară pentru a avea o guvernare eficientă a țării care să corespundă năzuinței poporului spre garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor și spre satisfacerea intereselor legitime ale acestora în condiții de democrație, de stabilitate politică și socială;

suveranitatea națională aparține poporului, a cărui voință constituie baza puterii de stat, pe care o poate exercita, în temeiul art.2, art.66 lit.b), art.75 și art.141 din Constituția Republicii Moldova și în temeiul prevederilor Codului electoral, în mod direct, prin referendum,

Parlamentul adoptă prezenta hotărîre.

Art.1. – Se declară, pentru data de 30 noiembrie 2014, referendum republican constituțional.

Art.2. – Se supune referendumului proiectul de Lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova (*se anexează*), exprimat prin întrebarea: “Sînteți pentru modificarea Constituției care să permită alegerea și demiterea Președintelui Republicii Moldova de către întreg poporul?”.

Art.3. – Prezenta hotărîre se remite Comisiei Electorale Centrale pentru asigurarea desfășurării referendumului republican constituțional în conformitate cu Codul electoral.

Art.4. – Prezenta hotărîre intră în vigoare la data adoptării.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

LEGE

pentru modificarea Constituției Republicii Moldova

Noi, poporul Republicii Moldova, exercitându-ne în mod direct suveranitatea națională și dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, exprimându-ne voința asupra problemei ce ține de modul de alegere și demitere a Președintelui Republicii Moldova, în temeiul art.2, art.39 și art.75 din Constituție, adoptăm prezenta lege.

Articol unic. – Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1*), cu modificările și completările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. **Articolul 78** va avea următorul cuprins:

**„Articolul 78
Alegerea Președintelui**

(1) Președintele Republicii Moldova este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pot candida cetățenii Republicii Moldova care au împlinit vârsta de 40 de ani, au locuit sau locuiesc permanent pe teritoriul Republicii Moldova nu mai puțin de 10 ani și posedă limba de stat. Procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova este stabilită prin lege organică.

(3) Este declarat ales candidatul care a întrunit cel puțin jumătate din voturile alegătorilor ce au participat la alegeri.

(4) În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.”

2. **La articolul 85** din alineatul (4) textul “, cu excepția cazului prevăzut la art.78 alin.(5),” se exclude.

3. **Articolul 89** va avea următorul cuprins:

„Articolul 89

Suspendarea din funcție

(1) În cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii Moldova poate fi suspendat din funcție de Parlament, cu votul a două treimi din deputații aleși.

(2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din deputați și se aduce, neîntârziat, la cunoștința Președintelui Republicii Moldova.

(3) Parlamentul va examina propunerea de suspendare din funcție a Președintelui Republicii Moldova în cel mult 30 de zile din momentul inițierii. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

(4) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, Parlamentul declară referendum pentru demiterea Președintelui, care va avea loc în cel mult 60 de zile din momentul suspendării din funcție. Președintele Republicii Moldova se consideră demis dacă pentru acest fapt s-au pronunțat cel puțin jumătate din participanții la referendum. ”.

4. În **articolul 91**, cuvîntul „demis” se substituie cu textul „suspendat din funcție”.

5. În **articolul 135** alineatul (1) litera f) cuvîntul „demiterea” se substituie cu textul „suspendarea din funcție a”.

NOTĂ INFORMATIVĂ

la proiectul Legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova

1. Temeiul juridic. Prezentul proiect de lege pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova, este elaborat și înaintat în temeiul:

- articolului 66 litera b), articolul 141 alineatul (1) litera b) și alineatul (2) din Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994;

- articolului 143 alineatul (2), articolului 144 alineatul (1) litera b), articolului 146 alineatul (1) litera a), articolului 148 din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997;

- articolul 47, articolul 76 și articolul 86 alineatul (2) din Regulamentul Parlamentului adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 02 aprilie 1996;

- prevederile Legii nr. 780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative.

2. Condițiile care au determinat elaborarea proiectului de lege

La 5 iulie 2000 Parlamentul a adoptat *Legea nr. 1115-XIV cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova* prin care a fost modificată, inclusiv, modalitatea de alegere a Președintelui Republicii Moldova. În varianta inițială a Constituției, adoptată la 29 iulie 1994, Președintele Republicii Moldova era ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Actualmente Președintele Republicii Moldova este ales de Parlament cu votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși.

O analiză a prevederilor constituționale referitoare la forma de guvernământ arată că, atât până la revizuirea Constituției, în anul 2000, cât și după aceasta, modelul din Republica Moldova întrunea și continuă să întrunească trăsăturile caracteristice ale regimurilor de guvernare mixte (numite și semiprezidențiale). Asemenea regimuri de guvernare sunt produsul unor combinații de elemente, aparținând regimului prezidențial și celui parlamentar. În regimurile vizate raporturile dintre Președinte, Parlament și Guvern pot fi diferite în funcție de evoluțiile politice, regulile constituționale și voința electoratului, combinațiile dintre regimul prezidențial și cel parlamentar fiind variate.

Prin intervențiile în textul Constituției în anul 2000 a fost creat un model constituțional deficient care a creat din start și continuă să genereze

crize și blocaje politice. Astfel, primele trei tentative de alegere a Președintelui conform noii proceduri, în decembrie 2000, au eșuat, fiind declanșate alegeri parlamentare anticipate. De asemenea, Parlamentul de legislatura a XVII-a nu a reușit să aleagă Președintele țării, acesta fiind dizolvat de către șeful statului în exercițiu și pe 29 iulie 2009 au avut loc alegeri parlamentare anticipate.

Tentativele de alegere a Președintelui Republicii Moldova din 10 noiembrie 2009 și 7 decembrie 2009 la fel au eșuat, Parlamentul de legislatura a XVIII-a fiind dizolvat la 29 septembrie 2010.

Alegerile parlamentare anticipate au avut loc la 28 noiembrie 2010, iar actualul șef al statului, Nicolae Timofti, a fost ales abia la 16 martie 2012, cu votul a 62 de deputați din totalul de 101, după lungi dezbateri, interpretări și solicitări de opinii, inclusiv, de la Curtea Constituțională.

Exemplele expuse *supra* demonstrează că mecanismul de alegere a șefului statului prevăzut de art.78 din Constituție este unul incomplet și poate genera situații de criză și în viitor, or o societate democratică este guvernată de principiile stabilității raporturilor juridice și previzibilității sistemului de guvernare. Având în vedere cele expuse propunem revenirea la alegerile directe ale Președintelui țării cu modificarea concomitentă și a procedurii de demitere a acestuia.

3. Practica jurisdicțională.

Curtea Constituțională s-a expus anterior pe marginea inițiativei de revizuire a articolului 78 din Constituție prin:

- ✓ Avizul ***nr.2 din 04.05.2010*** asupra inițiativei de revizuire a art.78 din Constituția Republicii Moldova;
- ✓ Avizul ***nr.3 din 06.07.2010*** asupra inițiativei de revizuire a art.78 din Constituția Republicii Moldova prin referendum constituțional.

În ambele cazuri Curtea a menționat că proiectele inițiate nu depășesc limitele de revizuire a Constituției impuse de dispozițiile art.142 alin.(2).

Prin Hotărârea nr.150 din 07.07.2010 privind desfășurarea referendumului republican constituțional, Parlamentul a supus referendumului *proiectul de Lege pentru modificarea articolului 78 din Constituția Republicii Moldova*. Referendumul care a avut loc la 5 septembrie 2010 nu a fost validat din cauza prezenței joase a alegătorilor.

Doar 30,29% de cetățeni cu drept de vot s-au prezentat la urnele de vot din minimul necesar de 1/3 de persoane înscrise în listele electorale¹.

4. Locul proiectului în sistemul actelor legislative. Având în vedere conținutul și specificul de reglementare a proiectului, analizate prin prisma prevederilor art. 72 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, precum și prevederilor art. 2 alin. (2) lit. a), art. 8 alin. (2) din Legea nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative, acesta se încadrează în categoria actelor legislative constituționale și este elaborat în conformitate cu rigorile stabilite de Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 și Legii nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative.

5. Principalele prevederi ale proiectului. Prin prezentul proiectul de lege se propune revenirea la alegerile Președintelui Republicii Moldova prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Menționăm că au fost luate în calcul obiecțiile expuse în avizele anterioare ale Curții Constituționale și în scopul asigurării unității materiei constituționale a fost propusă excluderea din art.85 alin.(4) a textului “, cu excepția cazului prevăzut la art.78 alin.(5),”.

Totodată, prin proiect se propune și modificarea procedurii de demitere a Președintelui Republicii Moldova, prin revenirea la instituția suspendării din funcție a șefului statului. Astfel, suspendarea Președintelui Republicii Moldova se va produce doar în cazul săvârșirii unor fapte grave prin care Președintele încalcă prevederile Constituției.

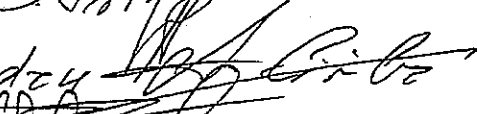

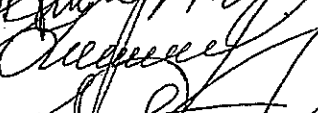
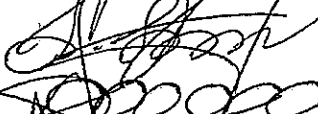

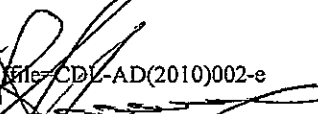

Suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova, susținută de cel puțin 2/3 din deputații aleși, va fi obligatoriu urmată de un referendum prin intermediul căruia cetățenii Republicii Moldova se vor expune pe marginea demiterii Președintelui din funcție.

6. Practica internațională. Alegerea directă a Președintelui este cea mai răspândită modalitate de alegere a șefului statului. Potrivit unui studiu efectuat asupra sistemelor electorale din 233 de state, în 37,7% Președintele este ales prin vot direct (Președintele este ales de Parlament în 14,1% state). Președintele este ales direct de popor în majoritatea statelor europene (Austria, Republica Belarus, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Cipru, Croația, Finlanda, Franța, Irlanda, Lituania, Macedonia, Polonia, Portugalia,

¹ <http://www.e-democracy.md/elections/referendum/2010/results/>

România, Rusia, Serbia, Slovenia, Ucraina, etc.). Este, de asemenea, de remarcat că inițierea unei reforme constituționale, în scopul evitării noilor impasuri politice, a fost recomandată și de Comisia de la Veneția în avizul său adoptat în cadrul celei de-a 82-a sesiuni plenare din 12-13 martie 2010².

Deputații în Parlament:

Motincanu Vladimir
 Gurdut Simion
 Cimbriciuc Alexandru
 Frenescu Elena
 Gucinschi Nicolai
 Lapoșoian Lilian
 Apostolachi George
 Petru Strobek P.
 Petru Vlad
 Focșa Gh.
 Guscine Simion
 Balan Ion
 Nicolae Oana
 Valeriu Ghilețchi
 T. Deliu
 Mocanu G. / Mocanu
 Necștescu
 M. Zureubchi
 Ion Butmalac
 Vadim Ciocoban

² [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)002-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)002-e)

V. VHCARCIUC
A. LAKEMAN
O. BOBRUG
A. GATE

V. GRIFFIN
A. SCHMIDT
Prof
~~Prof~~